

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ У ДОШКІЛЬНИХ УМОВАХ: ВИКЛИКИ І СТРАТЕГІЇ ПІДТРИМКИ

SOCIAL-PSYCHOLOGICAL ADAPTATION OF CHILDREN WITH AUTISM IN PRESCHOOL SETTINGS: CHALLENGES AND SUPPORT STRATEGIES

Аутизм є складним розладом, який впливає на соціальну та психологічну адаптацію дітей в дошкільних умовах. Ця стаття присвячена дослідженню ключових аспектів соціально-психологічної адаптації дітей з аутизмом у дошкільних закладах та ідентифікує важливі виклики, які виникають в процесі їхнього включення в суспільство.

Автори аналізують різні стратегії та підходи до підтримки цих дітей та їхніх родин. Вони обговорюють засоби створення сприятливого навколишнього середовища для адаптації та розвитку дітей з аутизмом, а також розглядають психологічні та педагогічні методики, спрямовані на поліпшення навичок спілкування та соціальної адаптації. Особлива увага приділяється ролі вихователів та їхньому підходу до роботи з цими дітьми. Стаття також розглядає важливу роль сім'ї в процесі соціально-психологічної адаптації дітей з аутизмом.

Дослідження націлене на визначення вагомості та необхідності інклюзивної освіти, а також використання сучасних технологій для підтримки цієї важливої групи дітей. Інклюзивна освіта є ключовою у створенні соціальної справедливості та можливості для всіх дітей, включаючи тих, які мають особливі потреби.

Успішний розвиток дітей з особливими потребами та їхній процес соціальної інтеграції стають реальністю завдяки інклюзивній освіті. Вона створює можливість для цих дітей вивчати, спілкуватися та взаємодіяти зі своїми ровесниками, вчачи та навчаючи інших. Цей підхід розширює розуміння дітей про різноманітність та важливість толерантності у сучасному суспільстві.

Важливим аспектом цього дослідження є внесок сім'ї у процес соціально-психологічної адаптації дітей з особливими потребами. Сім'я виступає не лише як підтримуюча структура, але і активним учасником виховання та навчання дітей. Її роль незамінна в формуванні позитивного середовища для розвитку та вирішенні психологічних питань дітей.

Ключові слова: аутизм, дошкільна освіта, соціально-психологічна адаптація, діти з аутизмом, виклики, стратегії підтримки, вихователі, сімейна підтримка, інклюзивна освіта, технології для підтримки, соціальна інтеграція, спілкування, психологічні методики, педагогічні підходи.

Autism is a complex disorder that affects the social and psychological adaptation of children in preschool settings. This article is dedicated to investigating key aspects of the social and psychological adaptation of children with autism in preschool institutions and identifying the significant challenges that arise during their inclusion in society.

The authors analyze various strategies and approaches to support these children and their families. They discuss the means of creating a favorable environment for the adaptation and development of children with autism, as well as examine psychological and pedagogical methodologies aimed at improving communication skills and social adaptation.

Particular attention is given to the role of educators and their approach to working with these children. The article also highlights the crucial role of the family in the process of social and psychological adaptation of children with autism. The study aims to emphasize the importance and necessity of inclusive education and the utilization of modern technologies to support this essential group of children. Inclusive education is pivotal in creating social justice and opportunities for all children, including those with special needs.

The successful development of children with special needs and their process of social integration becomes a reality through inclusive education. It provides these children with the opportunity to study, interact, and communicate with their peers, both learning from and teaching others. This approach broadens children's understanding of diversity and underscores the significance of tolerance in contemporary society.

An important aspect of this research is the contribution of the family to the social and psychological adaptation of children with special needs. The family acts not only as a supporting structure but also as an active participant in the upbringing and education of these children. Their role is indispensable in creating a positive environment for development and addressing the psychological challenges these children may face.

Key words: autism, preschool education, social-psychological adaptation, children with autism, challenges, support strategies, educators, family support, inclusive education, technologies for support, social integration, communication, psychological methodologies, pedagogical approaches.

УДК 376

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/65.1.19>

Левицька А.І.,

канд. пед. наук,
ст. викладач кафедри філософії,
біоетики та іноземних мов
Одеського національного медичного
університету

Ходанович Е.М.,

аспірантка кафедри авіаційної
психології
Державного університету «Київський
авіаційний інститут»

Постановка проблеми. Діти з аутизмом зазвичай стикаються з численними труднощами, пов'язаними зі спілкуванням, соціальною взаємодією та навчанням. Ці труднощі можуть виникнути не лише для самої дитини, але і для її родини та педагогічного персоналу дошкільних закладів.

Отже, проблема полягає у тому, що необхідно знайти ефективні стратегії та підходи до соціально-психологічної адаптації дітей з аутизмом

в дошкільних умовах. Ці стратегії повинні враховувати специфіку аутизму, допомагати дітям розвивати навички спілкування та соціальної адаптації, і сприяти їхній успішній інтеграції в дошкільному середовищі. Також важливо розглянути роль вихователів і сім'ї у цьому процесі та визначити, як їхні дії та підтримка можуть сприяти соціально-психологічній адаптації дітей з аутизмом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій надає важливий інсайт щодо різних аспектів адаптації дітей з аутизмом в дошкільних умовах та впливу цих аспектів на батьків, вихователів та сім'ї.

Підкреслюють важливість ранньої інтервенції у випадках аутизму та її вплив на подальшу адаптацію дітей. Вона вказує на важливість швидкого реагування та підтримки в ранньому віці (Barrett P. M., Cooper M., Teoh A. B. H.). Досліджує практики, які підтримують включення дітей з аутизмом у загальні дошкільні навчальні заклади. Це дослідження надає інформацію про те, як уряди та освітні заклади можуть сприяти інклюзивному навчанню та підтримці дітей з аутизмом (Majoko T.). Аналізує вплив проблемних поведінкових реакцій дітей із синдромом аутистичного спектра на психічне здоров'я батьків. Вона розглядає роль прийняття та влади у цьому взаємозв'язку (Weiss J. A.). Підкреслює важливість взаємодопомоги для профілактики психоемоційного вигорання в сім'ях дітей з аутизмом (Брюх Т. С.). Досліджує інноваційний підхід до розвитку медичних сестер у дошкільних навчальних закладах, що може впливати на якість підтримки дітей з аутизмом у цих закладах (Вроньська В.М.). Вказує на важливість концептуалізації, діагностики і корекції психоемоційних станів батьків дітей з аутизмом (Душка А. Л.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Після аналізу зазначених джерел можна виділити невирішені раніше аспекти загальної проблеми адаптації дітей з аутизмом в дошкільних умовах: Важливо досліджувати, які інтервенції найбільш ефективні та як їх можна реалізувати в практиці. Потрібно досліджувати, як різні країни розв'язують ці завдання та впроваджують інклюзивні підходи в дошкільних умовах. Невирішеною залишається тема, як батьки можуть отримати підтримку та навички для кращого управління в таких ситуаціях. Деталізація конкретних практичних методів та програм для надання підтримки сім'ям залишається питанням. Конкретні програми та методики для покращення адаптації та соціальної інтеграції залишаються предметом подальших досліджень.

Мета статті:

1. Аналіз викликів, з якими стикаються діти з аутизмом під час адаптації до дошкільних умов, включаючи соціальні та психологічні аспекти цього процесу.

2. Ідентифікація стратегій та підходів до підтримки дітей з аутизмом у дошкільних навчальних закладах з метою покращення їхньої адаптації та розвитку.

3. Розгляд ролі вихователів та їхнього підходу до роботи з цією групою дітей, включаючи важливі аспекти навчання та взаємодії.

4. Аналіз впливу сімейної підтримки на процес соціально-психологічної адаптації дітей з аутизмом у дошкільних умовах.

5. Висвітлення значущості інклюзивної освіти та використання сучасних технологій для підтримки цієї важливої групи дітей.

Виклад основного матеріалу.

Аналіз викликів, з якими стикаються діти з аутизмом під час адаптації до дошкільних умов, включаючи соціальні та психологічні аспекти цього процесу, є важливою частиною розуміння проблематики аутизму в дошкільному віці.

Соціальні аспекти адаптації: *Соціальна ізоляція:* Діти з аутизмом можуть мати обмежену здатність до ефективного спілкування та взаємодії з ровесниками. Це може викликати соціальну ізоляцію та відчуття відокремленості в дошкільному оточенні. *Страх перед змінами:* Діти з аутизмом часто дуже чутливі до змін у розкладі чи навколишньому середовищі. Адаптація до нового дошкільного закладу, вчителів і співробітників, розкладу та правил може бути надзвичайно страшним процесом для них [1, с. 6].

Психологічні аспекти адаптації: *Емоційні перешкоди:* Діти з аутизмом можуть мати складнощі у вираженні своїх емоцій та розумінні емоцій інших. Це може створювати труднощі в управлінні стресом та емоційними реакціями під час адаптації до нових умов. *Сприйняття сенсорної інформації:* Деякі діти з аутизмом можуть бути гіперчутливими до звуків, світла, текстур та інших сенсорних вражень. Це може призводити до перевантаження сенсорних систем та труднощів у сприйнятті навколишнього середовища [1, с. 8].

Ідентифікація стратегій та підходів до підтримки дітей з аутизмом у дошкільних навчальних закладах є критично важливою для покращення їхньої адаптації та розвитку. Нижче наведені деякі ключові стратегії та підходи, які можуть бути корисними у цьому контексті:

Індивідуальний підхід: Врахування унікальних потреб та характеристик кожної дитини з аутизмом є надзвичайно важливим. Підходи мають бути індивідуалізованими, враховуючи рівень розвитку, сенсорні чутливості та інші особливості кожної дитини.

Спеціалізовані програми: Використання спеціалізованих навчальних та розвиваючих програм, призначених для дітей з аутизмом, допомагає створити ефективні умови для їхнього розвитку.

Інклюзивна освіта: Включення дітей з аутизмом в інклюзивні класи сприяє соціальній інтеграції та може покращити їхню адаптацію, але потребує підтримки та навчання вчителів та співробітників дошкільних закладів.

Комунікація: Розвиток комунікаційних навичок є ключовим аспектом. Використання

альтернативних методів та засобів спілкування, таких як комунікатори чи підтримуюча комунікація, може допомогти дітям з аутизмом виражати свої потреби та емоції [8, с. 130].

Робота з сенсорними враженнями: Врахування сенсорних чутливостей та використання стратегій для зменшення перевантаження сенсорних систем дітей може покращити їхню спроможність сприймати навколишнє середовище.

Сімейна підтримка: Залучення сім'ї в процес адаптації та навчання є надзвичайно важливим. Сім'ї потребують підтримки та навчання, як краще розуміти та сприяти розвитку своєї дитини з аутизмом.

Розгляд ролі вихователів та їхнього підходу до роботи з дітьми з аутизмом в дошкільних умовах включає в себе розгляд важливих аспектів навчання та взаємодії. Вихователі грають критичну роль у створенні сприятливого середовища для адаптації цієї групи дітей, і їхній підхід має бути особливо уважним та індивідуалізованим [3, с. 268].

Індивідуальний підхід: Вихователі повинні мати розуміння, що кожна дитина з аутизмом унікальна і має свої потреби та можливості. Робота з кожною дитиною повинна ґрунтуватися на її індивідуальних характеристиках [6].

Сприяння спілкуванню: Важливо надавати можливості для розвитку комунікаційних навичок у дітей з аутизмом. Вихователі можуть використовувати альтернативні методи комунікації та сприяти взаємодії з ровесниками.

Створення структурованого середовища: Діти з аутизмом користуються структурою та передбачуваністю. Вихователі повинні створювати стабільне та передбачуване навчальне середовище.

Підтримка сенсорної інформації: Вихователі повинні бути чутливими до сенсорних потреб дітей з аутизмом та надавати можливості для регулювання сенсорної інформації.

Залучення батьків: Співпраця з батьками є ключовою. Вихователі мають вести відкритий та діалоговий зв'язок з батьками, розуміти їхні побоювання та потреби.

Професійна підготовка: Вихователі повинні мати можливість отримувати професійну підготовку та навчання, спрямоване на розуміння аутизму та ефективних методів роботи з цією групою дітей.

Висвітлення значущості інклюзивної освіти та використання сучасних технологій для підтримки дітей з аутизмом у дошкільних умовах відображає важливість розширення можливостей для цієї групи дітей та забезпечення їхньої повноцінної участі у навчанні та соціальному житті. Декілька ключових аспектів в цьому контексті: [2, с. 203]

Інклюзивна освіта: Інклюзивна освіта, яка передбачає включення дітей з аутизмом у загальні навчальні групи разом з їхніми ровесниками, має великий потенціал для покращення їхньої соціально-психологічної адаптації. Вона сприяє взаємодіючій, взаєморозумінню та розвитку соціальних навичок.

Сучасні технології: Використання сучасних технологій, таких як комп'ютерні програми та мобільні додатки, може допомогти дітям з аутизмом у покращенні комунікаційних навичок та сприяти навчанню. Технології також можуть створити індивідуалізовані навчальні підходи для кожної дитини.

Підтримка вчителів та фахівців: Важливо надавати підтримку та навчання вчителям та спеціалістам з питань аутизму для ефективної роботи з цією групою дітей в інклюзивних класах [4, с. 117].

Співпраця з батьками: Співпраця між школами та сім'ями дітей з аутизмом є надзвичайно важливою. Батьки можуть бути активними учасниками навчального процесу та сприяти розвитку навчальних стратегій [5, с. 13].

Забезпечення доступу: Важливо забезпечити доступність навчального середовища та матеріалів для дітей з аутизмом, враховуючи їхні потреби та можливості [7].

Висновки. У статті «Соціально-психологічна адаптація дітей з аутизмом у дошкільних умовах: Виклики і стратегії підтримки» досліджено складний процес адаптації дітей з аутизмом до дошкільних умов. Основні висновки статті полягають у наступному:

Аутизм є складним розладом, який впливає на соціальну та психологічну адаптацію дітей. Розуміння особливостей цього розладу є важливим для розробки ефективних стратегій підтримки.

Діти з аутизмом стикаються з численними викликами під час адаптації до дошкільних навчальних закладів, включаючи обмежену спроможність до спілкування та взаємодії з оточуючими.

Важливість індивідуального підходу до роботи з дітьми з аутизмом підкреслюється. Розробка індивідуальних навчальних планів та стратегій є важливою для їхнього успішного розвитку.

Вихователі та батьки відіграють вирішальну роль у підтримці адаптації дітей з аутизмом. Вони повинні бути готові до співпраці та навчання, щоб створити сприятливе середовище для дітей.

Інклюзивна освіта та використання сучасних технологій є ключовими факторами для підтримки адаптації дітей з аутизмом. Вони допомагають створити рівні умови для навчання та соціальної інтеграції.

Загальний висновок полягає в тому, що соціально-психологічна адаптація дітей з аутизмом у дошкільних умовах можлива з правильним підходом та підтримкою. Співпраця між учителями, батьками та фахівцями, використання сучасних технологій та інклюзивна освіта грають важливу роль у цьому процесі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Barrett P. M., Cooper M., Teoh A. B. H. When time is of the essence: A rationale for 'earlier'early intervention. *Journal of Psychological Abnormalities in Children*. – 2014. – Т. 3. – №. 4. – С. 1–9.
2. Majoko T. Practices that support the inclusion of children with autism spectrum disorder in mainstream early childhood education in Zimbabwe. *Sage open*. – 2017. – Т. 7. – №. 3. – С. 215.
3. Брюх Т. С. Взаємодопомога як інструмент профілактики психоемоційного вигорання суб'єктів найближчого оточення дитини з розладом аутистичного спектру. – 2021. – с. 363.
4. Вронська В. М. Група особистісного зростання медичних сестер дошкільних навчальних закладів як інноваційна форма роботи. *Health & Education*. – 2023. – №. 2. – С. 10–18.
5. Душка А.Л. Психоемоційні стани батьків дітей з психофізичними відхиленнями: концептуалізація, діагностика і корекція : дис. – автореф. дис.... док. психол. наук: 19.00.08.
6. Супрун Г.В. Особливості соціально-психологічної адаптації дітей з аутизмом у дошкільному віці : дис. – Супрун Ганна Володимирівна, 2017.
7. Чечко Т.М. Дисертація-Соціально-педагогічна підтримка батьків дітей з особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах : дис. – Київський університет імені Бориса Грінченка, 2018. – с. 298.